

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/7, p. 323-344

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11573>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 01.03.2017 ✓ Accepted/Kabul: 30.03.2017
✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM – Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ

This article was checked by iThenticate.

MUSTAFA KUTLU’NUN HİKÂYELERİNDE MEKÂN OLARAK EV*

Ayşegül SEKMAN** - Yakup ÇELİK***

ÖZET

Cumhuriyet Dönemi Sonrası Türk edebiyatının önemli hikâye yazarlarından biri olan Mustafa Kutlu, günümüze dek yayımladığı yirmi altı hikâye kitabı ile hikâye sahasındaki konumunu sağlamlaştırmıştır. Kıssa geleneğine dayalı öyküleriyle modern insanın bunalımlarını ve değişen düzene karşı bozulmamış, saf Anadolu insanının hayat mücadelesini dile getirmiştir. İlk hikâyelerine romantik bir Anadoluculuk hakim olan yazar, daha sonraki hikâyelerinde kapitalistleşme ile birlikte sanayileşmenin yol açtığı olumsuz etkilere değinmiştir. Varoluşçu felsefenin izlerine rastladığımız eserlerinde Ioanna Kuçuradi’ den aldığı sanat dersleri ile dünyayı algılayış tarzından etkilendiği Nurettin Topçu’nun görüşlerini harmanlayarak Şark-İslam kültürünün bir sentezini oluşturmaya çalışmıştır. Sosyal-gerçekçi bir anlayışla kaleme aldığı hikâyelerinde mekân insanın ünsiyet kurması gereken bir unsur olarak görmüştür. İçe yönelik bir mekân anlayışına sahip olan Kutlu, insanın ahlaki yönünün ve düşünüş tarzının yaşadığı mekâna aksedeceğini düşünür. Eserlerinde modern hayata ve köy yaşamına ait olan mekânların birbirinden farklı niteliklere sahip olduğu, yaşam tarzının yaşanılan mekâna yansıdığı dikkati çeker. Yaşadığı zaman ve mekândan hoşnut olmayan Kutlu, bu dünyadan uzaklaşmak için tasarlanmış bir mekân tasavvuru oluşturur. Çalışmamızda hikâyelerinde Şark hikâyeciliğinin yapı unsurlarını ve malzemelerini kullanan Mustafa Kutlu’ nun bir iç mekân olarak “ev” i birey-mekân ilişkisi bağlamında ele alış şekli üzerinde durulmuştur. “Ev” başlığı altında, hikâye kahramanlarının yaşam alanı olarak ev ile olan etkileşimi esas alınmıştır. “Evi Kaybetmek” te belirli sebeplerden dolayı evlerini terk eden ya da terk etmek zorunda kalan kahramanların mekân ile olan münasebeti ilginç görüntüler oluşturur. “Eve Dönüş” te ise yıllar sonra doğup büyüdükleri memleketlerine, baba evine, vatanına dönen insanların rücu etme sebepleri irdelenmiştir. Mustafa Kutlu’nun hikâye kahramanlarının bir iç mekân olarak evi hem fiziksel hem de psikolojik durumlarına göre değişen bağlamda algıladıkları sonucuna ulaşmıştır.

* Bu makale Ayşegül Sekman’ın (2016) *Mustafa Kutlu’nun Mekân Algısı* adlı yüksek lisans tez çalışmasından türetilmiştir.

** Arş. Gör. Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Yeni Türk Edebiyatı ABD, El-mek: aysegulsekman89@gmail.com

*** Prof. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü, El-mek: yacelik@yildiz.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kutlu, Türk edebiyatı, mekân, hikâye, ev.

HOUSE AS SETTING IN MUSTAFA KUTLU'S STORIES

ABSTRACT

Mustafa Kutlu, one of the important Post-Republican period story writers, has proved his place in the modern day storytelling by publishing twenty-six story books so far. With the stories based on anecdote tradition, he expressed the depression of the modern man and the struggle of the pure Anatolian people against the changing order. The author, whose previous stories are dominated by romantic Anatolian culture style, touched upon the negative effects of the industrialization along with the capitalization in his later stories. In his works which we encountered the traces of the existentialist philosophy, he tried to construct a synthesis of Eastern-Islamic cultures by blending the art lessons from Ioanna Kuçuradi with the views of Nurettin Topçu who influenced him with the perception of the world. In his stories which he wrote with a social-realistic understanding, he regarded place as an element in which man should establish accustoming. Having an understanding of an inward-oriented place, Kutlu thinks that a person's moral orientation and his way of thinking will reflect on the place he lived. In his works, it is noticed that the places belonging to the modern life and the village life have different qualities and the way of life reflects on the living space. Kutlu, who is not pleased with time and space he lives in, creates an imagination of space designed to get away from this world. In our study, it was observed that how Mustafa Kutlu, uses structure and supplies of Şark literature, examined home as an indoor place as part of the relation of individual-place. In this study, first section named "home" was based on interaction of the characters of the story with home. In the section named "Losing Home", relations of the characters of the story, who have to abandoned or were forced to leave their homes, with the location or living space compose interesting images. In the last section named "Returning Home", the reasons for their return to their homeland of the people were analysed. In conclusion, it was observed that, the home as an interior space is perceived in a context that varies according to both their physical and psychological state by the characters of the stories.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Having been involved in journalism since 1974, Mustafa Kutlu is an important name of Turkish story writing. Alongside with giving a new breath to Turkish literature with his works, writing essays on style and tone, Kutlu enriches his stories with internal conversations, vivid dialogs, traditional narration elements and narrations, from different texts. As he adopted Turkish story telling's didactic narration with thesis elements, it can be talked about a new style of storytelling in Turkish literature with Kutlu's influence. In his works, which he wrote with a social-realist approach, he wrote about his thoughts about social fact and events with a sensitivity that he gained not only from books, but also from his artistic

Turkish Studies

intuition. Having a traditional perspective, Mustafa Kutlu narrates setting in a way, suitable with traditional style, in his works. In his stories, he creates a house description, in accordance with traditionalism and traditional life style. For him, houses, built in traditional style, are intended to fulfill every kind of needs of humans. These houses are also built in accordance with persons' privacy. The houses, which the author designed in his imagination, are residents, which has their own gardens and where people live together with nature, unlike the places, where our present day's modern humans live away from nature and isolated from society. In his stories, individual's relation with setting constitutes a problem. In some of his works, setting, which is in the center of fiction, emerges as a space, which cannot be created by individuals as they desire and which does not enjoy any support.

I. Reflection of Identity on Setting: House

In Mustafa Kutlu's stories, house occurs as a safe place for human, who struggles with all negativities of life and gets tired from this struggle. With this aspect, house is like an island, where one takes refuge in order to escape from social life's negativities. Although it physically has the feature of a small place, it is a place of tranquility, which serves as the mother's bosom. This peacefulness contains setting inside the value system, coming from the past. In the story, named "*Ortak Adam*", the story of protagonist Hüseyin is told as he begins to be known as insane after the occasions that he had gone through, and he returns to his village as he could not resist to his problems. Hüseyin attempts to recover from these problems, which come from the external world and opens unclosing wounds in his body, by secluding at his house. Rather than confronting the truth, he prefers to deceive himself by escaping from them. In this matter, house is foregrounded with its characteristic of soothing his soul. In the story, house has the role of a center, which accelerates the recovery of a soul, in need of protection.

In "*Yoksulluk İçimizde*", in which the flashback technique is often used, Süheyla invites Engin to introduce him to her mother. This house, where Süheyla lives with her mother, is a classic Turkish house. Because the wooden house, representing traditional life style, is physically small, it causes a familiarity between the place and people, living there. In the story, "5402" of "*Arkakapak Yazıları*", which Kutlu wrote by being inspired from a photograph, the author reminisces the places, where he lived in his childhood years. The house, made from wagon in the station, is important in this sense as one of places, where he lived in his childhood. The wagon house, which is included in the story that has autobiographical features, it also explains why the author oftentimes stresses wagons and train stations in his stories. House meets us in Mustafa Kutlu's stories sometimes as the place, where the happiest memories of childhood take place. In "*Hüzün ve Tesadüf*", we find a house, which is remembered with the walnut tree in his garden – the tree which is a heirloom from an older brother, under whose shadow one takes a breath, and the house, in which the warmth of family is felt.

In the work, named "*Uzun Hikaye*", which tells the story of Bulgarian Ali and Münire's marriage with full of love and sufferings, he chooses a wagon house as the setting, once again. Although this house, located on a station, displays a different feature compared to typical

houses, it has become a warm home, where the family's happiness reflects. The story, named "*Kapıları Açmak*", tells about the sorrowful events that Zehra goes through. In this story, house occurs as a place, which is identified with happy and peaceful family. The houses are among the places, where man has the last word and provides income, in the patriarchal societies.

In Mustafa Kutlu's stories, house has the function of home, symbolizing the traditional life style as well as reflecting the warmth of family. Wagon houses, where the author's yearning for his childhood reflects (occur), take place in his stories often. The author designs rural houses as the ideal house, because they possess the features of traditional life and they are where the respect for privacy is preserved.

II. Losing Home in the Journey of Search

In Mustafa Kutlu's stories, women characters, which believe that having a house, and thus having a family, limits their freedom, finds a solution in leaving their houses. Another reason of their leaving is that their families do not want them. Sometimes, we meet characters, who are in a kind of pursuit, and question their lives. For them, the loss of home means leaving behind the world and life style, to which they belong. In the story named, "Hüseyin" of the book, "*Ortadaki Adam*", protagonist Hüseyin decides to return his village, to his family, because of the problems and bad experiences that the people in the city cause. However, upon his family's abandoning him because of the claim of insanity, with which the city people stigmatized him, he leaves his village and his family home. Hüseyin, whose returning home ends with his leaving from there, loses his home and family, forever. Hüseyin disappears by blending with darkness together with his loneliness. In "*Yoksulluk İçimizde*", the life of Süheyla and Engin, who are the members of the same social class, is depicted as intricate, unexciting and in pursuit of something. Bored of her life, Süheyla is important as it is a character, reflecting the boredom of modern city people, which is a character type that often occurs in the literary works since the Tanzimat era of the Ottoman Empire. She believes that she can solve the dilemma between her real life and ideal life, which is how it should be, by only escaping from this life.

In "*Ya Tahammül Ya Sefer*", which tells the story of the youth of an era, who had an ideology and a common cause, İlhan, the protagonist of the story, is fed up with the life that he lived with his family, but could not get adapted, no matter what. By this reason, he decides to live in a dormitory by leaving his house. Losing his house as well as his family, İlhan leaves the world, where he did not feel belonged, even if he felt loneliness at this dormitory. "*Beyhude Ömrüm*" is about the migration from village to city, people left their villages, which mean their homes, and migrated to big cities. Those people, leaving their villages, also leave their past and memories behind. Apart from being a simple event of migration from village to city, it means the beginning of a new life by leaving family, tradition-customs, spiritual values, which coexist with life, behind. With the migration from village to city, people leave the real world behind and open the doors of the world, which is unreal and alien to its roots. In the story, a village is described as it was abandoned.

In another story, which tells the events on the bus, named "*Mavi Kuş*", which is also the name of the story, as well, one of the passengers,

---

Turkish Studies

a government doctor, tells how he had to leave his wife and house because of books, while talking with teacher Murat. The doctor, who chooses the books, when his wife asks him to choose either books or her, leaves his home. In “*Tirende Bir Keman*”, Kenan’s lover and wife-to-be Semiramis’s father leaves his home for a foreign woman and settles in Germany. Semiramis also leaves Kenan and her child after beginning to work in the entertainment industry and reach to certain fame, and begins living at the luxurious apartment in Bebek, which her boss gifted her, with her mother. In Mustafa Kutlu’s stories, loss of home means loss of family, as well, as it is considered to be equal with the concept of family. For some concepts in the stories, the house, which does not provide the warmth of home, becomes a place, easy to leave. House, which refers to such places as village and town with its expended meaning, is among the places, which is lost with migration to big cities. This loss is a compulsory leave, which contains sorrow and yearning.

III. Returning home as a Pursuit of Origins

In Mustafa Kutlu’s stories, returning home means going back to lands and hometowns for the people, these are the places where they grew up. Kutlu’s story characters are the people, who go abroad for education and return to their countries after completing their educations, and they are the people, who are astonished before the change that they see. The phenomenon of migration from village to city is often written about in Mustafa Kutlu’s stories. The stories about the characters, who migrate to big cities by leaving their villages, and return to where they lived, after many years, represent returning home, as well. In “*Beyhude Ömrüm*”, the story of Muhterem Bey, who decides to live in the mansion, inherited from his father, in contrast to the majority, who migrated from village to city, is told. Return to his father’s house is return to his roots and origin.

In “*Tufandan Önce*”, the return of Bakan to the village, where he lived years ago, is told. However, Bakan gets disappointed before the view of abandonment. His return to the village means returning to his home and roots. In the work, named “*Kapıları Açmak*”, Zehra, who settled in İstanbul, returns to her father’s house by leaving her unhappy life. She decides to find what she sought but could not find as the result of her change in morality and transformation, by returning to her roots. This return represents both a spatial and moral change.

Conclusion

Having been prominent with his journalist characteristic since the 1970s, Mustafa Kutlu is one of the respected names of Turkish story writing in the era after the Republican Period. Kutlu, whose twenty six books have been published until today, creates his stories by synthesizing his cultural background and today’s views. The author, who has a social-realist approach, refers to En’am Surah’s verse: “And the worldly life is not but amusement and diversion; but the home of the Hereafter is best for those who fear Allah, so will you not reason?” (Yazır, 2012:73), and composes most of his works on departure from Earth.

In Mustafa Kutlu’s stories, house, which displays an interior features mostly, is treated in the relationship of person-space. As well as providing the basic needs of the characters such as sheltering and protection, home is a place to escape for those, who are fed up with the

difficulties and struggle of life. Although it displays a narrow space feature in the aspect of concrete features, it is a place of peacefulness, providing a feeling like the mother's bosom. In Kutlu's stories, home, one of the main settings of plot, functions as a shelter before the problems and difficulties that characters experience at the outside. In his stories, house's rehabilitating, soothing features meet us. In the stories, in which the individual-space relations are intense, the person shapes the house in accordance with his psychological state. Additionally, houses are the places, where alone individuals share their sorrows, alongside with being a space of memory where happiness is shared.

The individuals, who have to leave their houses because of specific reasons, do not leave just a place, but also family, which is considered to be equal with this place. In some situations, we find some characters, who see escaping from home or leaving it behind as a key of freedom and liberation, whereas we also see other characters, who are compelled to do this by being alienated by their families and peers. Their changing life style and involvement in a moral pursuit are the reasons of the story characters to leave their houses. It is also interesting that the story characters return their hometowns, although they wanted to leave it many years ago. People, who moved away from their moral values by cutting off from their origins and egos, return to their natural roots with this process. In this process of returning to origins, the hometown is sometimes a city or town, but mostly it is a house. The stories of Mustafa Kutlu involve rich information, in terms of 'home', which is one of the central spaces of our daily lives. Turning no-space into a space in some of his stories, Kutlu creates fictional, imaginary places. Being a mystic writer, Mustafa Kutlu perceives house, with regard to both physical and psychological situations, as an earthly and temporary interior space, instead of an absolute savior or shelter.

Keywords: Mustafa Kutlu, story, space, home, returning home.

Giriş

1974 yılından itibaren dergicilikle uğraşan Mustafa Kutlu, Türk hikâyeciliğinin önemli isimlerindedir. Eserleriyle Türk edebiyatına yeni bir soluk getirmesinin yanında biçim ve üslup denemeleri de kaleme alan Kutlu, hikâyelerini iç konuşmalar, canlı diyaloglar, geleneksel anlatı unsurları ve farklı metinlerden yaptığı alıntılarla zenginleştirir. Geleneksel Türk hikâyeciliğinin özellikle hikemî boyutlu tezli anlatımını benimseyen Kutlu'nun tesiriyle Türk edebiyatında oluşmuş yeni bir hikâye tarzından söz edilebilir. Sosyal-gerçekçi bir anlayışla kaleme aldığı eserlerinde sosyal olgu ve olaylar hakkındaki düşüncelerini yalnızca kitaplardan değil, sanatçı sezgisiyle elde ettiği bir duyarlılıkla işlemiştir. Kutlu'ya göre insanın kâinattaki mevcut ahenge uyum sağlamasının yanında bu ahenge iştirak etmek istemesinin sebebi sanata olan eğiliminden kaynaklanır. O ahenk içerisinde fenaya erme isteğimizle, o ahengin içerisinde var olma niyetimiz bizleri sanatla buluşturur. Var olmak için öncelikle yok olmayı bilmemiz gerekir (Lekesiz, 2012: 24).

Mustafa Kutlu, edebî eserde ne anlatıldığı ve nasıl anlatıldığı konusunda bir dengede bulunulması gerektiğini düşünür. Eserlerinde de vurguladığı gibi bir edebî eserle "oyuncağa dönüşmemesi" için fazla oynamamak gerekir. Hikâyelerinin esas amacı okura vermek istediği mesajdır. Hikâyede önem verdiği tabir tarzından ötürü hikmeti esas almıştır. Yaşamın özünün kavranması noktasında hayatı anlamlandırma çabasının bir ürünü olan hikmet düşüncesini, yazar kahramanları vasıtasıyla ortaya çıkarır. Bayezid-i Bistami' nin "*Hakikat aramakla bulunmaz ancak*

Turkish Studies

bulanlar hep arayanlardır.” sözüne sıklıkla telmihte bulunulan eserlerinde yaşamın, yaratılışın gizli sebeplerini bulmaya yönelik hikmet anlayışının izlerini sürmek mümkündür. Onun anlayışına göre hikâyeye, esas itibarıyla ulvi olana yönelmelidir ancak hikâyelerinde mekân geçici bir varlık alanı olarak yer alır. Çoğu eserini dünyadan çıkış üzerine kurgulayan yazar, dünyayı bir oyun ve eğlence mekânı olarak görür. İslam anlayışının da etkisiyle Şark-İslam kültürünün temel kaynaklarından beslenen Kutlu, öykülerinde Kur'an'dan Risale-i Kuşeyri' ye, Dede Korkut'tan Leyla ve Mecnun'a, Hacı Taşan' dan Orhan Gencebay'a kadar yerli bir coğrafyanın izlerini sürer. Öykülerinde nesilden nesile intikal eden kültürel birikimi kullanırken insanlara, eşyaya ve olaylara geleneğin bakış açısıyla yaklaşmayı tercih eder (Tosun, 2004: 21).

Mustafa Kutlu'nun sahip olduğu geleneksel bakış açısı, mekânı da geleneksele uygun bir şekilde algılamasına neden olur. Mekân kelimesinin Arapça “*kevn*” den türemesi, Ferit Devellioğlu'nun sözlüğünde “*olma*”, “*var olma*”, “*varlık, vücut bulma*” (Devellioğlu, 2007: 513) anlamlarına gelmesi kelimenin ontolojik bir söylem taşıdığını gösterir. Bu bağlamda mekân bir anlamda var olmaktır. Bu anlamıyla mekân ve insanın ayrılmaz bir bütün olduğu görülür. Şenol Göka, Farabi'den vermiş olduğu bir örnek ile mekâna farklı bir yorum getirir. “*Mekân ve insan. Biri olmadan diğeri anlamsız. Büyük Türk düşünürü Farabi'ye göre ikisi de aynı. Yalnızca görüntüleri farklı. Mekânı en geniş anlamıyla ele alıp, kâinata götüren Farabi 'insan' diyor 'küçük kâinattır, kâinatsa büyük insan.*” (Göka, 2001: 7).

Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinin en önemli öğelerinden biri olan mekân, “*öznedenden soyutlanmış, zorunlu yaşama alanı olmanın dışında, varoluş koşullarından birisidir.*” (Yıldırım, 2007: 307) Tarihsel süreç içerisinde mekâna; kozmolojik, ontolojik ve epistemolojik alanlardan farklı tasavvurlarla yaklaşıldığı görülür. Anlatı türlerinde mekân kurgusal niteliği ile karşımıza çıkar, içinde yaşayan insanların bakış açıları, algı kapasiteleri ve duyuşsal anlamda gelişmeleri sonucunda şekillendirilir; sürekli olarak yeniden ortaya konur. Ontolojik anlamda mekân, insan varlığının evrendeki tutunma yeri, bir oluşlar dünyası, insan başarısının hem ürünü hem de onu etkileyen nitelikli bir uygulama alanıdır (Korkmaz, 2015: 78-79).

Mustafa Kutlu, geleneksel yaşam anlayışından hareketle hikâyelerinde geleneksellikte örtüşen bir ev tasviri yapar. Ona göre geleneksel tarzda inşa edilmiş olan evler, insanın her türlü ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Bu evler aynı zamanda kişinin mahremiyetine uygun şekilde inşa edilmiştir. Yazarın muhayyilesinde tasarladığı evler, günümüzün modern insanının yaşadığı doğadan uzak, toplumdaki yalıtılmış mekânlar değil; kendilerine ait bahçesi olan ve burada doğa ile iç içe bulunan insanların yaşadığı evlerdir. Onun hikâyelerinde bireyin mekânla olan ilişkisi problem teşkil eder. Kimi eserinde kurgunun merkezinde yer alan mekân, şahısların dilediği gibi oluşturamadığı ve destek görmediği bir uzam olarak karşımıza çıkar. Bu uzamların en mahrem özelliklerini taşıyan ev, ailenin mevcudiyetini devam ettirmek ve onu koruyup sürdürmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Türk edebiyatında ev ve aile bir bütün olarak düşünülmüş, sınımlanmış, içerisinde yaşayan bireyleri birbirine bağlayan ve koruyan bir yapı olarak vazife görmüştür (Demir, 2011: 19). Bachelard'ın *Mekânın Poetikası* adlı eserinde ev, insan yaşamının en mahrem tanığı olarak ifade edilir. Bireyin benliğinin oluşumunda ve kişiliğinin şekillenmesinde insanın yüklendiği beraberinde “ben” i yapan değerler dünyasını da korumuştur. Gaston Bachelard'a göre evin kesintisiz bir şekilde ilerleyen kronolojik bir tarihten söz etmek mümkün değildir. Ev, geçmiş, gelecek ve an' ı potasında eritir. “*Ev sayesinde anlarımızın büyük bir bölümü barındırılmış olur. Ve ev biraz karmaşıkta, mahzeni ve tavan arası, köşe bucağı ve koridorları varsa, anlarımızın da giderek daha nitelikle belirlenen sığınma yerleri vardır.*” (Bachelard, 1996: 36) Hafıza ve hayal gücü, yaşanılmış, yaşanılan ve yaşanılacak olan vakaları bir araya getirerek özel ve öznel bir tarih oluşturur. Bu sebeple mekân, özel olarak ev, fizikötesi bir anlama sahip olur ve ona dair bir anlam dünyası ile ifade edilebilir.

Mekân zamanın işlevini kaybettiği yerde onun görevini de üstlenir. Bachelard, geçmiş zamanın artık belleği çağrıştırmayacağını düşünerek bu görevi mekânın üstlendiğini ifade eder. Bachelard' a göre "uzun yalnızlıklar sonucunda somutlaşmış süre fosillerini mekân sayesinde, mekânın içinde buluruz. Bilinçdışı oturur orada. Anılar devinimsizdir, her biri yerleştiği ölçüde sağlamca tutunur yerine." (Bachelard, 1996: 37) Ona göre mekân her şeydir. Çünkü geçmiş bir zamanı ya da olayı yeniden yaşamak mümkün değildir. Bu zamanlar ancak muhayyilemizde canlandıkları kadar hatırlanır ve var olurlar.

Evin ailenin sığınağı olan ve hayatın önemli bir kısmının geçtiği yuva sıcaklığını veren bir mekân olduğu aşikârdır. İnsanın iç dünyasını, ruh durumunu ve kültürel birikimini yansıttığı önemli bir yaşam alanı olan ev, psikolojik ve sosyolojik açıdan; üzerinde inceleme yapabileceğimiz verimli bir laboratuvar işlevi görerek, insanı ve insanın kültürel yapısını yansıtan bir kimlik kartı işlevi görür (İnci, 2003: 17).

Mekânsal anlamda sığınak işlevi gören, mutluluğa sebep olan ev, kişinin yaşamsal algısının aynasıdır. Ev, bireyin hayata bakış açısını, algısını, dinî inançlarını, yaşam biçimini, arzu ve isteklerini, hayal dünyasını yansıtır. Burası sadece kişinin dinlendiği ve birtakım ihtiyaçlarını karşıladığı bir mekân değildir. İçinde barındırdıklarıyla bütünlük arz eder. Bu bütünlük içerisinde evin mekânsal nitelikleri, o mekânda yaşayan bireyin ona yüklediği enerji ve bireyin algısına göre mekânı şekillendirişi yer alır. Kısacası ev, zaman-mekân beraberliğinde kişinin konumunu belirlediği bir mekândır (Bayrak, 2013: 39).

I. Kimliğin Mekâna Yansıyan Yüzü: Ev

Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde ev, hayatın tüm olumsuzluklarına karşı mücadele eden ve bu mücadeleden yorgun düşen insanın kurtuluş mekânı olarak karşımıza çıkar. Bu yönüyle ev, sosyal hayatın olumsuzluklarından kurtulmak için sınımlanmış bir ada gibidir. Fiziksel anlamda dar mekân özelliği taşısa da ana kucağı işlevi gören bir huzur mekânıdır. Bu huzur mekânı geçmişten gelen değerler sistemini içerisinde barındırır. Mustafa Kutlu, yazmış olduğu hikâyelerde geleneksellikte örtüşen evi merkeze alan bir uzam kurgusu oluşturur (Yıldırım, 2007: 307). *Ortadaki Adam* hikâyesinde, başkahraman Hüseyin'in yaşadığı olaylardan sonra adının deliye çıkması ve çektiği sıkıntılarla baş edemediği için doğduğu köye dönüşü konu edilir. Hüseyin, dış dünyadan gelen ve ruhunda kapanmayan yaralar açan bu sıkıntıları evine kapanarak gidermeye çalışır. Gerçeklerle yüzleşmektense onlardan kaçarak kendini aldatmayı tercih eder. Bu bağlamda ev, onun ruhunu teskin edici özelliğiyle ön plana çıkarılır. Hikâyede ev, korunmaya muhtaç bir ruhun iyileşme sürecini hızlandıran rehabilite edici merkez görevi üstlenir. Başkahraman, toplumda kaybolan insanlığı, yine insanların etrafından kaybolarak evine çekilmekte bulur: "Değiştirdiği her iş benliğinde onulmaz yaralar açıyor, arkasından söylenen o yıkıcı kelime her seferinde benliğinden bir şeyler koparıp alıyordu. Sonunda bütün dayanma gücünü yitirdi. Haklıydı çünkü karşısında bütün insanlık vardı. Kendisini kendisi tarafından normal diye adlandıran insanlık. Artık çalışmıyordu. Eve kapanıp kendi dünyasına dalmak gibi masum bir karar almıştı." (Kutlu, 1970: 137) Yaşadığı sıkıntılar Hüseyin' in mekâna sığınma ihtiyacını artırır ve kendisini dış dünyadan soyutlayarak evine kapanır.

Mustafa Kutlu'nun uzun ve hacimli eserlerinden biri olan *Sır*' da, yabancılaşmanın tekke-tasavvuf kültüründeki etkileri konu edilir. Olayların geçtiği mekân, fakr hâline ulaşmış dervişin evidir. Bu evde kuru bir ekmekle ekşi ayrandan başka bir şey bulunmamaktadır (Yalsızuçanlar, 2012: 107-108). Rençperin evi bilindik evlerden farklı bir görünüm arz eder. Buraya gelen ihvanlar kapıda karşılanarak ayvandaki tahta sedire buyur edildikten sonra kendilerine ayran ikram edilir. Bir müddet sonra Efendi Hazretleri' nin kendileriyle görüşeceği haberini alan misafirler bu durumdan hoşnut olurlar. Bu ev, rençperin efendisinden el aldığı ve onun postuna oturduğu mekân olması bakımından önem taşır. Posta oturan derviş, bundan sonra üzerine almış olduğu sorumluluğu düşünerek

kaygılanır ve akıttığı gözyaşlarının odayı ıslatması sonucunda her yer gül kokusuyla dolar. *Yoksulluk İçimizde*, Kutlu'nun genel hatları ile aynı sosyal sınıf içerisinde yer alan; kültürel anlamda birbirlerine denk olan Engin ve Süheyla'nın girift ve heyecansız aşkları çerçevesinde zenginlik-fakirlik ikilemini aşmaya çalışırken, bulunduğu konumdan üst düzeye yükselen insanların hayatlarının anlatıldığı hikâyesidir. Bir dönemin ayırıcı özelliklerinden olan ekonomik refah, kısa yoldan zengin olma, hidayete erme gibi temalarla kurgulanmış olan eser, insanın varoluşsal kimliğini bulmaya, iyiye ve güzele ulaşmaya yatkın olduğunu, dünyanın kötü tercihlere açık olduğunu ve bu dünyada yaşamın temel sorunsalının hakikati aramakla sükûn bulunduğunu gösterir (Yıldırım, 2007: 41).

Hikâyelerinde geriye dönüş tekniğine sıkça başvuran Mustafa Kutlu, birçok hikâyesinde geriye dönüş tekniğini akışına uygun ve anlatımı destekleyici şekilde kullanır. Yaptığı geriye dönüşlerle şimdiki zamanda yaşanan olayları da destekler. Kişilerin ve olayların geçmişinin bugüne taşındığı bu teknikte birlikte olayların veya karakterlerin bilinmeyen yönleri açığa çıkarılmış olur (Bakır, 2015: 262). Geriye dönüş tekniğinin sıklıkla kullanıldığı *Yoksulluk İçimizde*'de Süheyla, Engin'i annesiyle tanıştırmak üzere evine davet eder. Süheyla'nın annesiyle birlikte yaşadığı bu ev, klasik bir temsilî Türk evidir. Geleneksel yaşam tarzını sembolize eden ahşap ev, fiziki olarak küçük olduğu için, mekânla orada yaşayan insanlar arasında ünsiyet kurulmasına sebep olur. “*O küçücük ahşap evde, özenle döşenmiş eski fakat soylu masa örtüleri, emek mahsulü çay takımları, sehpa örtüleri, duvarda eski fotoğraflar, ceviz konsolun üzerinde çalar saat.*” (Kutlu, 2009d: 22) Bu eski ahşap ev, görünümünden ötürü “yaşlı” olarak tabir edilir. Burası Süheyla ve annesinin kimsesizliklerinin sığınağı olmuş, onların yalnızlıklarına tanıklık etmiştir. Süheyla geçmiş günlerini her zaman ev ortamıyla birlikte muhayyilesinde canlandırır. “*Babasının minderi sac sobanın başındaydı. Kar yağardı durmadan ve kış bitmek bilmezdi. Zayıf, ince vücudu, süzgün yüzü ile bir gölge gibi babasının varlığından sakınarak nohut odadan bakla sofaya geçen annesi. Mutfakta yanan maltız. Sıcak iklimlerin türlü bitkilerinden, ekvator ormanlarından çıkıp gelmiş bir yaprak, çiçek, kuş ve ağaç kalabalığı ile camlara oturan buzlar. Ablasıyla oturur buzlar erimeden bu garip şekillerden kanaviçe örnekleri çıkarırlardı.*” (Kutlu, 2009d: 39) Vefat eden babasını anımsarken bile onu sıcak bir ev ortamında hayal eder. Ev, onun geçmişini muhafaza eden anılar mekânıdır. Aynı zamanda ailesiyle özdeşim kurduğu için yuva sıcaklığını yansıtan mekânıdır. Süheyla'nın vaktinin çoğunlukla geçtiği mekânlardan biri de evin önemli bir bölümünü teşkil eden mutfaktır. Mutfak, kadınların özellikle de ev hanımlarının hünerlerini sergilediği, sıcak bir yuvanın göstergesi, evin ocağının tüttüğü mekânıdır.

Mustafa Kutlu'nun *Dergâh* dergisinde yayımlanmış olduğu hikâyelerinin toplandığı *Arkakapak Yazıları*'nin *Delikanlı* adlı hikâyesinde mekân, bir üniversite öğrencisinin kendisi gibi Anadolu'dan gelen arkadaşlarıyla beraber kaldıkları evdir. Evin bir göz oda olması maddi anlamda imkânsızlığı gösterdiği kadar, buradaki insan-mekân ilişkisinin sıcaklığını ve samimiyetini yansıtmaya bakımından önem taşır. Mekânda fiziksel anlamda bir daralma ya da küçülme meydana geldikçe, insanların birbirleriyle olan münasebeti de artar. Aynı eserin *Bir Küçücük Adacık* adlı hikâyesinde ise tam anlamıyla şehirleşmiş yapılanmalara karşı direnen bir gecekondu ve bu gecekondu bahçesinden söz edilir. Gecekondu, çevresinde yer alan fabrikada çalışan insanlar için hayalini kurdukları yaşamın tezahür ettiği mekânıdır. Gecekondu her ne kadar çarpık kentleşmeyi simgeleyen bir yapı olarak karşımıza çıksa da şehrin ortasında, kocaman binalar arasında yer alan bu yapı doğal olanın yapaya karşı savaşını temsil etmesi açısından yazar tarafından özellikle seçilmiştir. “*Araçlar yoldan bir tesbihin taneleri gibi akıp geçiyorlar. Fabrika işçileri öğle paydoslarında iş yerlerinin pencerelerinden, o arsanın duvarı üzerinden bu gecekondu ile küçümen bahçesine bakıyorlar. Terli ve kızgın göğüslerine sanki oradan serin bir rüzgâr esecekmis gibi oluyor. Fabrikaların idare binalarında, pipoların dumanını savuran, kravatlı, gözlüklü ve göbekli adamlar ara sıra jaluzilerin arasından kaçamak bakışlarla aynı mekânı dikizliyorlar. Bir an için bahçeye*

ulaşım, pembe-beyaz elma çiçeklerini okşamak geçiyor içlerinden. Ama o 'bir an' nerede? Otobüslerle, otomobillerle yoldan geçenler, bu manzaraya gözleri takılınca tayy-ı mekân ediyorlar. Emekliliğe doğru adım atan kır saçlı büro memurları bir yazlık hayali kuruyor. Gecekonduyu oradan alıp deniz kenarına bir yerlere götürüyorlar. Eh, elbette biraz büyütüyorlar. Kapıdan çıkıp elde olta denize doğru yürüyorlar." (Kutlu, 2010a: 91) 1950'li yıllardan sonra köyden kente göçün artmasıyla birlikte ortaya çıkan gecekondu, bu hikâyede kendine ait bahçesiyle birlikte kentleşmeye karşı direnişin sembolü hâline gelmiştir.

İnsanların kendi özünden uzaklaştığı beton yığınları arasında yer alan gecekondu ve bahçesi, tabii olanın varlığını sembolize eder. "Neyse ki orada öyle bir arsa ve öyle bir ev vardı. Mevsimlerin geçtiği, dünyanın güneş etrafında döndüğü, atın önüne ot, itin önüne et konması gerektiği, saat ile domatesin, kilo ile kirpinin, metre ile bülbül sesinin ilişkisi, o ev sayesinde bilinebilecekti. Evet orada insanın dünyadaki macerasını açık eden bir manzara vardı. İçinde bir aile yaşıyordu. Etrafında otlar, ağaçlar, çiçekler ve hayvanlar. Ve şehrin umum ahalisi gelip geçerken yüzlerinde mübhem bir gülümseme oraya doğru bakıyorlar, sonra köklü bir kayıptan duyulan endişe ile içlerini geçirip gidiyorlardı." (Kutlu, 2010a: 97) Bu gecekondu hâlâ şehir hayatının suniliğine kapılmadan doğal seyrinde giden bir hayatın varlığını gösterir.

Kutlu'nun bir fotoğraftan esinlenerek yazmış olduğu aynı eserin 5402 adlı hikâyesinde, yazar, çocukluğunun geçtiği mekânları anımsar. Çocukluğunun geçtiği önemli mekânlardan biri olan istasyon üzerindeki vagonun ev bu anlamda önemlidir. "İstasyonun üstündeki o küçük ve yalnız ev. Tek başına bir ev. Önü bahçe, arkası tepecik. Niçin oradayız? Galiba babamın nahiyedeki görevi gereği. Münasip bir ev bulunamamış, hem ayrıca sık sık vilayete gidip gelme var." (Kutlu, 2010a: 105) Otobiyografik özellikler taşıyan bu hikâyede yer alan vagonun ev, yazarın hikâyelerinde vagonları, tren istasyonlarını sıklıkla vurgulamasının sebebini de ortaya çıkarmış olur.

Ev, Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde kimi zaman da çocukluk dönemlerinin en mutlu anılarının canlandığı mekân olarak karşımıza çıkar. Bahçesinde bulunan ceviz ağacı ile hatırlanan, ağabeyden yadigar bir ağacın gölgesinde soluklanılan, aile olmanın sıcaklığını hissettiren bir evle karşılaşırız *Hüzün ve Tesadüf*'te. "Asırlık ceviz ağacı evi gölgesiyle sarıp sarmalamış. Ceviz gölgesi makbul değildir baba, keselim şunu dediğimde, rahmetli, sen ne dediğini biliyor musun, bu bize ağabeyimden yadigardır, askere gitmeden üç gün önce dikmiştik diye cevaplamıştı. Sanki Filistin Cephesi'nde şehit düştüğü yerden, o meçhul mezarından kalkıp gelmiş, elde mavzer, gece-gündüz bizi bekler. Bu ceviz gölgesi ve bu ev, dallar arasına, pencere pervazlarına, yosunlu çatı kiremitleri, ahşap ambarların kuytu köşelerine, gusülhane mermerlerine yüklüklerin ıtır kokulu yastıklarına, bir köşede bir gün olur gerekir diye bekletilen gaz lambalarına, şiş karınlı camlarına, et kütüğüne, yayık başına, beşik ipine, üzerliğe, duadan, özlem ve acıdan, sevgi ve heyecandan, tokluk ve yokluktan; hasılı börtü böcek, dede torun, oğul-gelin, ağaç çiçek, kapacak dolusu güven." (Kutlu, 2011b: 71)

Bulgaryalı Ali ve Münire'nin aşkla dolu evliliğinin acılarıyla yüklü yıllarını konu edinen *Uzun Hikâye* adlı eserde yazar, mekân olarak yine bir vagonun evi seçer. İstasyon üzerinde yer alan bu ev bilindik evlerden farklı bir özellik gösterse de ailenin mutluluğunun tezahür ettiği sıcak bir yuva hâlini almıştır. "Babam erkenden işe giderdi. Ben uyandığında yoktu yani. Annem o sırada dışarıda olurdu. Tavuklara yem veriyor tabi. Kızardım ona. Beni bekle, beni uyandır, birlikte yem verelim diye. Dışarıda yakıcı bir güneş vardı. Yazın güneş, kışın kar. Doğuda bir yerlerde olmalıydık. Annem vagon evin önüne bir bahçe kurmuştu. Vagonun çatısına çekilmiş iplere dolaşık ebruli, mavi kahkaha çiçekleri, cennet süpürgeleri, gece safaları, kadifeler, hatta teneke kutulara dikilmiş iki de karanfil vardı." (Kutlu, 2009c: 8) Demiryollarını genellikle çocukların bilinçaltında ve anılarında şekillendiren Kutlu, *Uzun Hikâye*'de kahramanların mekânsızlığını imlemek için vagonları ev olarak tasarlamıştır. Yalnızca ulaşım aracı olarak tasarlamadığı trenleri barınak olarak da düşünen Kutlu, anlatıcı/kahraman havsahasındaki vagon evi, mutlu bir yuva olarak düşünür. *Uzun Hikâye*'

Turkish Studies

deki vagon dan ev ve diğ er uzamsal nitelikler, Kutlu'nun mekânı olumlayarak anlattığı hikâyelerin başında gelmektedir (Yıldırım, 2007: 315-316).

Eserle aynı adı taşıyan *Mavi Kuş* adlı otobüse binen yolcuların başından geçen olayların anlatıldığı hikâyede yazar “geleneğin içerdiği evi tarif ederken, bunun getirmiş olduğu kültürel alt yapıya da sahip çıkmaktadır. Yazar, geleneksel yapıdaki evlerin insani öze yatkınlığını da vurgular. Çünkü bu evler, insanı doğal hayattan soyutlamadığı gibi bahçesinde her tür bitkiyi yetiştirme imkânı da vermektedir. Mahrem ile vücut bulan evlerde, dışarıdan ses gelmesini ya da dışarıya ses gitmesini taşların engellediğini savunan Kutlu, evin içerisindeki oymaların ve evin büyüklüğünün ferahlığa sebebiyet vermesinden dolayı insanı rahatlattığını da vurgular.” (Yıldırım, 2007: 307-308)

Yazar bu hikâyesinde geleneksel yaşam biçimlerinin etkili olduğu taşradaki evleri tanıtır. Eski evlerde mahremiyet önemli olduğu için evin mimarisi de buna uygun olarak inşa edilirdi. Geleneksel Osmanlı hayat tarzını devam ettirici özelliklere sahip olan bu evler, her türlü gösterişten ve debdebeden uzak, sade, vakur bir görünüm arz eder. “*Mesela evleri ele alalım. Bu evler sokağa değil avluya bakar. Sokağa dönük yüzünde, insan boyunu aşan duvarlarında pencere dahi yoktur. Çokluk taştan yapılır ve sağırdır. Sokağa bakan kafesli pencereler bu taş kısmın üzerinde yükselen ikinci katta bulunurlar. Evet, ev bahçeye, yani içe açılır. Burası mahrem bir alandır. Çiçek, meyve, sebze, havuzda su ile bir bakıma tabiatın devamıdır. Güzel ve ferahtır. Saydığımız unsurlar ile tezyin edilmiştir. Evin dış görünüşü sade ve vakurdur. Tezyinat evin içindedir. Oymalar, ahşap bezemeler, göbekli geçmeli tavan süsleri, yüklük ve çiçeklikler hep bu iç güzelliği hedef alır.*” (Kutlu, 2007a: 73)

Menekşeli Mektup' un aynı adı taşıyan hikâyesinde yaşadığı hazin evliliğin sonucunda, mektuplarını götürdüğü evin hanımına platonik aşk duyan Postacı' nın başından geçenler anlatılır. İki farklı aşk hikâyesinin anlatılmış olduğu eserde, yazarın ismini vermediği Postacı evlenmeye karar verir. Amcasının tavsiye ettiği, kendisinden on beş yaş küçük bir kızla evlilik yapar. Postacı eşini çok sever ancak ona kıyamadığı için el sürmez (Okkesim, 2016: 448). Hikâyeye ismini veren menekşeli mektuplar ise İncilâ Hanım'ın eşi tarafından kendisine gönderilen mektuplardır. İncilâ Hanım' ın sıklıkla zaman geçirdiği yerlerden biri evin dışarıya açılan bölümü olan balkondur. Balkon evin dış dünya ile irtibatını sağlayan önemli bir mekândır. İncilâ Hanım postacının kendisine karşı olan ilgisine bu balkonda oturduğu sırada anlam vermeye çalışır. “*İncilâ balkona geçip hasır koltuklardan birine oturuyor; oturur oturmaz bir sigara yakıyor. ‘Yahu bu postacı bir garip bakıyor bana. Anlamıyorum. Öyle hayran hayran. Tamam, anladık ama. Ha! Evet. Ah canım. Üzüliyorum işte. Kendi karısı kaçmış ya. Benim de kocam yok ortalarda. Böyle elimde iki satırlık mektuplar. Anlıyor adam. Ne durumdayım anlıyor. Acaba anlıyor mu?’*” (Kutlu, 2007b: 43)

Kapıları Açmak isimli hikâye, Zehra' nın başından geçen hazin olayları konu edinir. Bu hikâyede ev, mutlu, huzurlu bir aile ile özdeşleşmiş mekân olarak karşımıza çıkar. Evler, ataerkil toplumlarda erkeğin son sözün sahibi olduğu, ocağını tütürdüğü mekânlar arasında yer alır. Mahir Hoca ve Cihan arasında geçen diyalogda bunu gözlemlemek mümkündür: “*İyi kazandılar. Dededen kalma evi söküp yeni baştan inşa ettiler. Ev görülecek bir ev oldu. Mahir Hoca Cihan' ı omuzlarından kavrayıp ‘Tek evladımsın. İşte ocak, işte ev, benden sonra bacayı tütürmek sana düşer. Alnının terinden başkasına tenezzül etme. Helal süt almış biri ile izdivaç edersen bu evin bereketi benim de senin de torunlarına yeter’ dedi.*” (Kutlu, 2010c: 53) Gelecek nesillerin varlığını sürdüreceği bir mekân olarak eve kutsiyet atfedilmiştir.

Tahir Sami Bey' in *Özel Hayatı* isimli eserine Kutlu bir mekânı tanımak için öncelikli olarak o mekânı yaya olarak gezmek, insanlarıyla muhabbet etmek ve o mekânın havasını soluyarak tarihini koklamak gerektiğini ifade eden cümleleriyle başlar. Yazar tarihi devlet binasının havasını solumaya başladığı anda burada tanıştığı Tahir Sami'nin hayatını kurgulamaya karar verir. Tahir Sami'nin

dedesinin hayat hikâyesinin anlatıldığı bölümde, aynı evde mutlu mesut yaşayan bir aile hayatından bahsedilir. Ancak bu evdeki mutluluk rüzgârları çiftlerin çocuk sahibi olamamasıyla yerini hüznere bırakacaktır. “*Tahir, Nişan Usta'nın verdiği parayla önce neredeyse çökmekte olan evin tamirine girişti. Çatıyı, kapıyı, pencereyi, merdivenleri, mutfağı elden geçirdi. Yağmurdan-kardan kararmış ahşabın dış yüzüne bir de boya çekti; ev mis gibi oldu mis. Feride'nin içi içine sığmıyordu. Hem sevdiği adamla evlenmiş, hem evleri oturulacak bir hâle gelmiş, hem kocasının bir dükkânı olmuş, hem nefesleri geniş çikmişti. Tahir bütün gücüyle çalışıyor, eve para getiriyor, Feride onun verdiği harçlıkla başı dik pazara çıkıyor, kasaptan et alabiliyordu. Bu kuş yuvası gibi evde epey bir zaman bahar rüzgârları esti, çiçekler açtı. Zaman sonra ev giderek bir sessizliğe, bir hüznere bulanmaya başladı. Feride'nin çocuğu olmuyordu. Gitmedik doktor, hoca, ebe, kadın bırakmadılar. Vermeyen Allah vermiyor.*” (Kutlu, 2010d: 50) Bir eve neşe katan, yuvayı tamamlayan ve ayakta tutan evin en küçük fertleri olan çocuklarıdır. Çocuksuz bir evde aileyi ayakta tutan unsurların yıkımı söz konusudur. Özellikle eski Türklerde erkek çocuk soyun devamı olması açısından önemlidir.

Tahir Usta'nın evi aynı zamanda musiki dersleri ile uğraştığı, bu alanda talebe yetiştirdiği bir mekân hâline gelmiştir. Tahir Usta için yaşadığı ev, yuva fonksiyonuna sahip olmasının yanında sanatını icra ettiği bir mekân olması açısından da önem taşır. Ev, toplumsal hayatın etkisinde olduğu kadar bireyle de birebir ve güçlü bir münasebet içerisindedir. Dolayısıyla bu münasebet, evi psikolojik durumlar ile şahsiyete özgü hâlleri ortaya çıkarma hususunda önemli hâle getirir (Dere, 2015: 12). Türk mimarisi için oldukça önem arz eden ahşap evler, Osmanlı İmparatorluğu döneminde zengin, itibarlı, seçkin kişilerin oturdukları mekânlardandı. Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflamaya başlamasıyla birlikte konak hayatı da kaybolmaya yüz tutar. Toplumsal yapıdaki değişme ve Batılılaşmayla birlikte binaların yapısında da değişim kendisini gösterir. Hikâyede Tahir Sami'nin babası Ziya Usta'nın da ahşap evden apartman dairesine taşınma hakkındaki fikirleri, değişen hayat tarzından kaynaklanan bu iki yapı arasındaki farklılıkları da gözler önüne sermektedir. “*Gerçi Ziya Usta'nın eline böyle bir fırsat geçti. Şöyle ki, İstanbul'da hayat tarzı ağır ağır değişiyor, ahşap evler yıkılarak yerlerine apartman yapılıyor, apartmanda oturmak bir statü sebebi sayılıyor, ahşap evde kalanlar alaturka kabul edilerek bir kenara atılıyordu. Kimileri dededen kalma evlerini müteahhide verip yıkılmasını hazmedemeyerek çocuklarına ve torunlarına şöyle vasiyet etti: 'Ben ölünceye kadar bu ev böyle kalsın, benden sonra ne yaparsanız yapın.' Terzi Sami'den kalan ahşap evin iki yanına iki apartman dikilmişti. Müteahhitler Ziya'nın dükkânına uğrayıp evi satması için ısrar ediyorlardı. Ziya annesi Feride'ye danıştı. Feride 'Sen nasıl istiyorsan öyle olsun, benim şurada kaç yıl ömrüm kaldı ki' dedi. Saliha da müstakil evden yanaydı. Geride evin kralı Nebahat'ın kararı vardı. Nebahat, o zeki kız hemen cevap vermedi. 'Sen ne düşünüyorsun baba?' diye sordu. Ziya'nın apartman sevdası yoktu. O çiçek yetiştirmek, zerzevat ekmek için yine böyle ahşap ama bahçeli ve müstakil bir ev istiyordu. Nebahat bunu müspet kabul etti. Bir apartmana taşınırsalar bir sürü aile ile muhatap olacak, muhtemelen bir sürü tatsızlık yaşanacaktı. Oysa böyle bahçeli bir evde kendi krallığını sürdürebilir, hatta bahçe işlerine de karışarak oyalanırdı. Ziya Nebahat'tan olur alınca evi sattı; Fatih'te Haliç'i gören, sahibinin mali sıkıntı yüzünden ucuza verdiği bir ev satın aldı.*” (Kutlu, 2010d: 59)

Mutlu bir aile yaşantısının olduğu bu ev, Sami'nin annesinin ölümüyle mutsuz ve kasvetli bir havaya bürünür. Evin onunla eşdeğer olan ailenin ayakta kalmasında, mevcudiyetini devam ettirmesinde annenin rolü oldukça önemlidir. Bizim kültürümüzde oldukça yaygın olan *yuvayı dışı kuş yapar* sözü de bir kadın olarak annenin evdeki hâkimiyetini göstermektedir. Dolayısıyla Sami'nin annesinin ölümü evi yasa boğmuş, tüm dengeleri bozmuştur. “*Sami'nin annesi de öldü. Götürüp babasının yanına defn ettiler. Evde artık iki abla ve muhtemelen bekâr kalacak Sami kalmıştı. Sessiz, mutsuz, kasvetli bir ev. Nebahat'ın karanlık krallığı. Nurhayat bu aileye bakmak için resmen kendini feda etmişti. Artık göçüp giden gençliği geri döndürmek mümkün değildi.*” (Kutlu, 2010d: 94) Zafer Yahut Hiç'te yurtdışında eğitim görmüş olan Doktor Ferit, dayısının yaşadığı Tepeköy'e doğru yola çıkar. Oya öğretmene âşık olması sonucunda buraya yerleşmeye karar verir. Oya öğretmen

Turkish Studies

kimsesizler yurdunda büyüdüğü için her daim sıcak bir yuvaya hasrettir. Bu özlemini evlenip kendisini ait hissettiği bir yuvaya sahip olarak gidermek ister. “*Oya evliliğin ilk aylarında bocaladı. İşte bir ev ve yatağa beraber girdikleri bir koca. Pantolon ütüsü ve Eşref’in sevdiği yemekler. Bütün bunları öğrendi, arada aşk olmasa da kocasına bağlandı. Bir güven duygusu kapladı her yanını, sıcak yuva galiba öncelikle güvenlik demek.*” (Kutlu, 2010e: 45) Ancak bu evliliğin sonu da hüsrarla bitecektir.

Modernleşen dünyada arayışın öyküsü olan *Nur*’ da esere ismini veren hikâyenin esas kahramanı *Nur*’ un çocukluğu, bahçeli bir konakta geçer. *Nur*, bu konakta anne sevgisinden mahrum, yalnız bir çocukluk geçirir. Konak, fiziki olarak geniş olmasına rağmen *Nur*’u yalnızlaştıran, mekânsal olarak büyümenin yanında anlamsal olarak da darlaştıran bir fonksiyona sahiptir. Burada darlaştıran fonksiyonuyla ifade edilmek istenen mekânın fiziksel anlamda darlaştırmacı özelliği değildir. Duygusal mekân anlayışında; fiziksel boyutlar değil anlatı karakterinin o andaki ruhsal durumu, bağlamı ve mekânı nasıl algıladığı belirleyici bir unsurdur (Korkmaz, 2015: 83). Mekânın görelî varlığı, insanın onunla ilişkisini ve ona karşı tavrını, mesafesini daha çok ön plana çıkarır. Bir hikâyeye kahramanı için onun zihninde çağrıştırdığı olgusal anlamlar mekânın kapalı ya da açık olmasında etkindir. “*Nur okula gitmeden okumayı öğrendi. Arkadaşı yoktu, sokağı tanıyamıyordu. Kitapların dünyasına daldı. Onları boyadı. Resimlere bakıp hikâyeler uydurdu. Hizmetçilerin en genci Gül ablası onu çok seviyor, okul öncesi kitaplara hep onunla bakıyordu. Sonra birlikte bahçeye çıkıyorlardı. Nur kendi elleri ile kendine bir çiçek bahçesi yapmıştı. Önce onu inceliyorlar, hangisi açmış ise ona biraz su vererek onu ödüllendiriyorlardı. İştahsız ve neşesizdi. Koca konak içinde bir yalnız çocuk.*” (Kutlu, 2014: 66) Geçirilen bu yalnız çocukluk evresi, *Nur*’un kitapların dünyasına dalarak yaşadığı hayatı anlamlı kılma çabasına dönüşür.

Mustafa Kutlu’nun tek hikâyeden oluşan *Tirende Bir Keman* adlı eseri bir mekân tasviriyle başlar. Bu mekân, hikâyenin başkahramanı olan *Kenan*’ın 18. yüzyıla kadar İspanya kökenli Yahudilerin oturduğu İstanbul’un Haliç’i çevreleyen surlarının bulunduğu Cibali semtinde yer alan evidir. Hikâyedeki olayların bir bölümü Cibali’ de yer alan eski ahşap evde geçer. *Keman* sanatçısı *Kenan Sönmez*, Cibali’ de babadan yâdigâr küçük ahşap evde, yaşlı annesi ve kedisi ile yaşamaktadır. Babasının vefatından bu yana evi geçindirme sorumluluğunu *Kenan* üstlenmiştir. Ev, ailenin yaşam alanı olmasının yanı sıra babasının da mesleğini icra ettiği mekân olması açısından önemlidir. Babası hayatta iken bu evde ud dersleri vermiştir. Cibali semtinde 18. yüzyıla kadar İspanya kökenli Yahudiler yaşadıkları için semtte geçmişten günümüze uzanan bir müzik ilgisi de bulunmaktadır. *Kenan* ileride evleneceği *Semiramis*’e bu evde ud dersleri verir. “*Semiramis sözleştikleri gibi haftada üç gün Cibali’ ye Kenan’ın evine geliyor, ders alıyordu. Kenan daha önce de erkek-kadın pek çok kişiye ders vermişti. Naim Hanım bu sebeple evde musiki dersine alışkındı. Talebeye çay, kahve yapar; kek, meyve pişirirdi. Onun ötesinde pek ortalarda gözükmez, ya mutfakta ya kendi odasında bir şeylerle uğraşır.*” (Kutlu, 2015a: 25)

Hikâyenin başkahramanı *Kenan*, *Semiramis*’in kendisine boşanma davası açmasının ardından evine kapanır. Ev, hüznüne ve dertlerine ortak olan, ayrılığın acısını hafifletmeye çalıştığı bir sığınak işlevi görür. Yaşamış olduğu sıkıntıları aşmak için tekkeye gidip ibadet etmesi de dinî vecibelerin insan ruhunu teskin edici özelliğini göstermektedir (Sekman, 2016: 48).

Kenan’ın annesinin ölümü oldukça trajik bir hadisedir. *Kenan*, mutfakta yemek pişirirken çorba tenceresinin elinden düşmesi sonucu yere yığılarak hayatını kaybeden annesinin ölüm haberini iş çıkışında karşılaştığı kalabalıktan öğrenir. Ömrünün çoğunu, evinin en önemli bölümü olan mutfakta geçiren bu fedakâr kadının hayatı da yine mutfakta nihayete erer.

Mustafa Kutlu’nun *Hesap Günü* isimli hikâyesinde yazar, daha önceki hikâyelerinden oldukça farklı bir karakter karşımıza çıkarır. Osmanlı torunu *Beyaz Türkler*’den *Ârif Bey*’in yaşadığı

hayatı fantastik öğeler kullanarak okura sunar. “Küçük kıyamet” ini yaşayan Bedir Bey’in musalla taşında tabutun içerisinde beklerken cenazesine gelenlerle kurduğu diyalog trajikomiktir. Yazar okuruna ölmeden önce bu dünyanın muhasebesini yapmak gerektiği mesajını verir. Hikâyenin geçtiği mekânlardan biri eski konaktır (Kutlu, 2015b: 12). Osmanlı döneminde fiziki olarak büyük, debdebeli, zengin ve asil ailelerin oturduğu evlere konak adı verilirdi. Bir Osmanlı paşasının torunu olan Bedir Bey’in çocukluğu bu eski konakta geçmiştir. Konaklar aynı zamanda Osmanlı kültürünü simgeleyen büyük evlerdir.

Mustafa Kutlu’nun hikâyelerinde ev, geleneksel yaşam tarzını sembolize etmesinin yanında aile sıcaklığını yansıtan bir yuva fonksiyonundadır. Yazarın çocukluğuna duyduğu özlemin tezahür ettiği vagonlardan evler eserlerinde sıklıkla yer alır. Yazar taşradaki evleri geleneksel hayatın özelliklerini taşıması ve mahremiyete saygının korunduğu mekânlar olması açısından ideal ev olarak tasarlar.

II. Arayış Yolculuğu Serüveninde Evi Kaybetmek

Evin veya ailenin kaybı, insanın kendi etrafında oluşturmaya çalıştığı dünyanın kaybıdır. Bireyin evini kaybetmesi, onun etrafında bulunan koruma duvarını yıkması anlamına gelir. Evini kaybeden kişi, etrafındaki koruma kalkanını kaldırarak dış dünyaya karşı savunmasız ve güven duygusu sarsılmış hâle gelir. Dışarıdan gelen her türlü tehlikeye karşı inşa edilen evin elden çıkması insan için ciddi bir tehlike arz eder (Demir, 2011: 41).

İnsanın kendisini ait hissettiği bir evi olduğu müddetçe bu dünyada bir aidiyete sahiptir. Ev, dış dünyaya karşı bireyin sığındığı liman, huzuru sağlayan mekândır. Dışarıdan gelebilecek olan pek çok tehlikeye karşı hem fiziki hem de manevi boyutuyla bir zırh gibi insanı koruyan ev, onun kaybı ile birlikte bu koruma vazifesini de kaybeder. Evini kaybeden, böyle bir kayıpla yüzleşen, bilinçli bir seçimle terk eden kişi hem ailesini hem de sığınağını yitirir. Evin kaybı onunla eş değer tutulan ailenin kaybı anlamına gelmektedir.

Mustafa Kutlu’nun hikâyelerinde bir eve dolaylı olarak da bir aileye sahip olmanın özgürlüklerini kısıtladıklarına inanan kadın kahramanlar, çözümü evlerini terk etmekte bulurlar. Ailelerinin kendilerini istememeleri de evi terk etmelerinin bir başka sebebidir. Bazen de belli arayışlar içerisinde olan ve hayatlarını sorgulayan kahramanlarla karşılaşırız. Onlar için evin kaybı ait oldukları dünyanın, yaşam tarzının terk edilmesi, geride bırakılması anlamına gelir. *Ortadaki Adam* kitabının *Hüseyin* adlı hikâyesinde başkahraman Hüseyin, şehirdeki insanların kendisine yaşattığı sıkıntılardan ve kötü tecrübelerden dolayı köyüne, ailesinin yanına dönmeye karar verir. Ancak ailesinin de şehirdeki insanların kendisine yaftalamış olduğu deli lakabından dolayı sırtını dönmeye üzerine, köyünü, baba ocağını terk eder. “*Ve Hüseyin bir gece, sessizce yatağından kalktı, elbisesini giyindi, kapıdan süzüldü. Karyolada horultular içinde göğsü bağı açık yatan babasına son bir bakış fırlatarak evinden çıktı. Çisil çisil yağın yağmura gözlerinden birkaç damla yaş ilave ederek karanlığa karıştı.*” (Kutlu, 1970: 140) Eve dönüşü, evini terk etmesiyle son bulan Hüseyin evini ve ailesini ebedî olarak kaybeder. Hüseyin yalnızlığıyla birlikte karanlığa karışarak sırta kadem basar.

Yoksulluk İçimizde’ de aynı sosyal sınıfa mensup olan Süheyla ve Engin’in girift, heyecansız ve arayış içerisinde olan hayatları ele alınır. Yaşamış olduğu hayattan bunalan Süheyla, bu hayattan uzaklaşmasının çaresini evinden ayrılmakla bulacağını düşünür. Hayattan beklentileri farklılaşan Süheyla, Tanzimat döneminden beri edebi eserlerde sıklıkla karşımıza çıkan modern kentli insanın bunalımını yansıtan bir karakter olması bakımından önem arz eder. Yaşadığı hayat ve olması gereken hayat arasında düştüğü ikilemin ancak bu hayatı terk ederek çözüleceğine inanır. Hikâyenin bu bölümlerinde yazar araya girer ve Süheyla’ya bir nevi rehberlik eder. Yazarın müdahil olduğu bu bölümler şu diyaloglarla şekillenir:

Turkish Studies

“-Biliyor musun, dedi Süheylâ, bazan çıkıp gitmek istiyorum. Nereye dedim! Bilmem işte dedi. Buralardan uzaklaşmak, bu evden bu ortamdan. İşinden, çevrenden, ailenden kopmak gibi mi, dedim? Heyecanlandı. Evet, evet dedi. İlave ettim. Bir başka dünyaya gider gibi mi, dedim? Şaşırdı, ah, tabii işte öyle dedi. Çok güzel bu duygu dedim. Gözlerini iri iri açmıştı. Güzel gözleri vardı. Koyu yeşil, hareli. Ama mümkün mü?” (Kutlu, 2009d: 28) Yazar, Süheyla'ya bambaşka bir dünyanın kapılarını aralamak ister. Onu bu dünyadan uzaklaştıracağı, uhrevi bir dünya tasarımını zihninde canlandırmaya çalışır. Mustafa Kutlu bu noktada kendi fikirlerini Süheyla ile olan diyaloglarının arasına sıkıştırır. “Ona bir kapı, bir pencere açmalıyım. Ne çocukluğunda ne etrafında yani mahallesinde, okulunda, kentinde sonra işinde arkadaşlarında görmediği bir ufuk. Benliğini kuşatan o yapış yapış hâleyi bir yerinden delmeliyim. İşin, elbisenin, yemenin, içmenin, ağaçların, yolların, annesinin, hatta rahmetli babasının Engin'lerin bir başka muhtevaya bürüneceği, rüyaların bile değişeceği kara-kuru ancak fevkalade zengin kızların durup dururken tercih edilemeyeceği bir dünyanın penceresini. Terliyorum.” (Kutlu, 2009d: 29) Yazar, Süheyla'nın ufkunu genişletmek ister. Ona bu noktada sorularla yol göstermeye çalışır.

Süheyla, istifa dilekçesini vererek bırakıp gitmek istediği dünyadan ayrılmak için ilk adımı atmış olur. Süheyla'nın istifası yalnızca iş anlamında bir istifa değildir, aynı zamanda doğduğu andan itibaren etrafını ve kendisini tahakküm altına alan yaşamdan da istifadır. Süheyla'yı dünyevi duygularla bağlandığı, âşık olduğu Engin'in terk etmesi bu düşüncelere sevk edecektir. “Bir dünyadan vazgeçiyordu. Elinde istifa dilekçesi, kalbi küt küt- aslında verilmiş, daha önceden içe sindirilmiş bir kararın uygulanmasında idi- bu küt kütler de neyin nesiydi. Mani olamıyordu işte. Böyleydi müdürün odasına girdiğinde bir dünyadan vazgeçtiğinin şuurunda değildi... Hiçbir şey söyleyecek halde değildi. Dilekçeyi müdür beyin önüne bıraktı.” (Kutlu, 2009d: 43) Mustafa Kutlu'nun bu hikâyesi her insanın birilerinin kuşatması altında olduğunu, insanların belirli mekânlarla kendilerini sınırlayarak yaşamını da o mekânsal çerçevede, sıkışmışlık hissi içinde yaşadığını gösterir. Süheyla, kendisini sınırlayan, bağımlı olduğu mekânları terk ederek gerçek özgürlüğüne kavuşacaktır. İnsanların gerçek anlamda özgürlüğe sahip olamayışının en önemli sebepleri arasında zamana, mekâna, eşyaya ve nesnelere olan bağıllığı yer alır. Bu bağıllık zamanla bir bağımlılığa dönüşür. Bağımlı olduğu mekânı terk etmekte zorlanan insan özgürlüğünü de kısıtlamış olur. İnsanoğlu geçici heveslerin hüküm sürdüğü, kelime anlamı itibari ile dün (alçak) kökünden gelen dünyaya bağımlı olmadan yaşamayı bilmelidir. “Hepimiz bir kuşatmadayız. İliklerimize kadar ıslanmışız. Bir başka Süheyla bir başka dünya demektir. Öyle, amenna. Gel gör ki acizlik elveriyor, birden tenhalık basıyor. İçimizin mikropları içimize bir aykırı çöp uzanmaya görsün, hep birden o çılgın danslarına başlıyorlar. Şerha şerha yararak kalbimizi, yeniden ve bir daha ebedi uykusuna, sevgili gafletine terk ediyorlar. Hakikate yeniden ve bir ilahi vesile, bir lütf ile tutununcaya kadar” (Kutlu, 2009d: 59) Her şeyin geçici olduğu bir dünyada mekânlar da baki olamaz. Bu nazarla ele alındığında geçici olan bir dünyada mekân kavramı da aidiyet vasfına sahip olmaktan uzaktır.

Bir dönemin ideoloji ve dava sahibi gençlerinin mücadelelerinin anlatıldığı *Ya Tahammül Ya Sefer*'de hikâyenin esas kahramanı olan İlhan, ailesiyle birlikte yaşadığı ancak bir türlü benimseyemediği hayattan bıkmıştır. Bu sebeple evinden ayrılarak yurda yerleşmeye karar verir. Evini aynı zamanda ailesini de kaybeden İlhan, bu yurtda yalnızlığını iyiden iyiye hissetse de kendisini ait hissetmediği dünyayı arkasında bırakmış olur. “Veysel'le yurdun büyük kapısından girdiğimizde vakit gece yarısına yaklaşıyordu. Medresenin hücreleri önünde, alçak iskemlelere oturmuş konuşanlar vardı. Tek tük ışık. Biri yanımızdan geçti. Veysel'e selam verdi. Yürüyüp Veysel'in kaldığı odaya girdik. –İlhan, İktisatta profesör Âsim Bey'in oğlu. Nedense hoşlanmadılar benden. Benden hoşlanmayacaklarına kendimi şartlamıştım belki. İnsanları yüzlerinden okumaya bayılıyorum. Veysel gibi bakmadılar. Bir şey söylemediler. Yok aslında söylediler tabii. Hoşgeldin

Turkish Studies

dediler, yer gösterdiler, çay içiyorlardı, ikram ettiler. Ranzalardan birinin kıyıcığına iliştim. Çay bardağına sarıldım, onun sıcaklığına. Sigara bile istedim.” (Kutlu, 1999: 57)

Mustafa Kutlu'nun öykü yolculuğunda doğadan kopuk hiçbir metne rastlamayız. Modernizm eleştirisinin yapıldığı öykülerde bireyin toprakla olan münasebeti onun kaderini şekillendirir. Yazarın köye ait izlenimleri köydeki değerler paradigması ile oldukça ilişkilidir. Ona göre köy, insanın toprakla bütünleştiği, kendi yaşam alanını kendisinin belirlediği ve insanın topraktan geldiğini hatırladığı yerdir (Bayraktar, 2015: 146). Köyden kente göçü konu edinen *Beyhude Ömrüm*'de insanlar köylerini bir nevi yıllardır yaşadıkları evlerini terk ederek büyük şehre göç etmişlerdir. Köylerini terk eden insanlar arkalarında geçmişlerini, anılarını bırakırlar. Bu basit bir köyden kente göç hadisesi olmaktan ziyade, yaşamla birlikte var olan aile, gelenek-görenek, manevi değerlerin geride bırakılıp yeni bir hayatın başlangıcı anlamına gelir. Köyden kente göç ile birlikte insan gerçek dünyayı ardında bırakıp sahte, özüne yabancı olan dünyaya kapılarını açar. Bu durum toplumsal bir vaka olarak Kutlu'nun eserlerinde sıklıkla yer alır. Boş kalan köylerin durumu içler acısıdır. Hikâyede terk edilmiş, metruk vaziyette bırakılmış bir köy resmedilir. *“Köpekler bile bu sahipsiz viraneleri terk etmişti. Harmanları yabancı otlar sarmış, eşek dikeninden görünmez olmuştu. Yaz geceleri lüks lambası ışığında, türküler halaylar çekilerek buğday savurduğumuz harmanlar. Lanet edilmişti sanki. Sanki köyün üzerinde vebanın kara eli dolaşmıştı. Ara sıra bir kapı gıcirtısı duyulur, bir ihtiyar iki büklüm eyvana çıkar, titrek adımlarla sekiye ulaşıp çöker, boş gözlerle ufuklara bakar. Yağmur mu yağacak? Fark etmez. Mevsimler unutulmuştur artık.”* (Kutlu, 2010b: 206) Yazar bu durumu “sanki köye lanet edilmişti” şeklinde ifade eder. Hikâyede sosyolojik bir vaka olarak, 1950'li yıllardan itibaren ortaya çıkan köyden kente göç meselesi ve şehir hayatının zorlukları çarpıcı bir şekilde dile getirilir.

Taşrayı bırakıp şehirlere yerleşmek fiziksel anlamda sadece bir mekânı terk etmek değil, aynı zamanda maazi ve geçmiş de terk etmek anlamına gelir. Bu terk ediş süreci nesnel belleği olan toprağın ve kendilik değerlerini kurgulamada insanı insan yapan evin geride bırakılması anlamını taşır (Kanter, 2012: 281). Hikâyede Yedigâr'ın bahçesi metaforik bir öge olarak karşımıza çıkar. Ömrünü bir bahçe kurup huzurlu bir hayat yaşamak için harcayan kahramanımızın tüm emekleri beyhudedir. Ancak Yedigâr'ın bu bahçeyi kurmak için verdiği mücadele aynı zamanda modernleşme ve sanayileşme ile beraber değişen dünya düzenine karşı çıkışı da simgeler. *“Gidin bakalım. Her güz kurulur bu kervan. Köy kendini geçindiremiyor. Gurbetin geliri olmasa halimiz harap. Güzün gidecek, bahara yonca biçiminde dönecekler. Bazıları artık dönmüyor. İstanbul gurbetinde yerleşip kalanlar var. Köyün nüfusu gide gide azalıyor. Onlar da orada bir bahçe kurmaya gidiyorlar. İnsanoğlu dünyaya niçin gelir? Herhalde bir bahçe kurmaya gelir. Bu düşünce ile gülümsüyorum. Dünya dediğimiz de bir gurbet değil mi?”* (Kutlu, 2010b: s.72-73) Yazar bu bahçeyi kurmakta ısrar eden kahramanı modern dünyanın direnişçisi olarak görür. Bu değişime karşı özünü korumanın direnişidir.

Esere ismini veren *Mavi Kuş* adlı otobüste geçen olayların anlatıldığı hikâyede, hükümet tabibi olan yolculardan biri Murat öğretmenle dertleşirken eşini ve evini kitaplar yüzünden terk etmek zorunda kaldığından söz eder. Eşinin kendisi ve kitapları arasında bir tercih yapmasını istemesi üzerine tercihini kitaplarından yana kullanan doktorun kitapsız bir hayat düşünmemesi ve bundan dolayı evini terk etmesi şu şekilde dile getirilir: *“Sonra kötü bir kararla; isabetsiz, ahmakça bir kararla eve döndüm. Telefon edip bir kamyon, birkaç işçi çağırdım. Kitapları yüklettim. Yüklettim diyorsam şimdi bu kelime ağzımdan, kolaycana çıkıyor. Aradan yıllar geçti. O zaman, yani işçiler her birinin edinme macerası ayrı olan kitapları, öyle koli koli götürürken etimden et kesiliyor, dünyanın en ağır işkencesi altında eziliyor, âdeta yok oluyordum. Karım bir tatsızlığa meydan vermemek için kaçmış, evin kendisine ait olan tek mekânına, yani mutfağa kapanmıştı.”* (Kutlu, 2007a: 93-94)

Turkish Studies

Kutlu'nun üç hikâyeden müteşekkil eseri *Chef'in Arzu* isimli hikâyesinde ev hanımı olan Arzu'nun durağan hayatına canlılık getirmek için eşini ve çocuklarını daha doğrusu evini terk ederek güneyde bir sahil kasabasına yerleşmesi konu edilir. Arzu'nun zamanının büyük çoğunluğunu geçirdiği evi, artık bir yuva fonksiyonunu kaybettiği için hem ailesini hem de evini terk etmeye karar verir. “*Bizim ev de bir yuva. Lâkin karı ayrı, koca ayrı telden çalıyor. Nasıl bir yuvaysa? Benim ömrüm –yani manalı olarak yaşadığım saatler- bu mutfakta geçti. TRT-4 sürekli açık. Alaturka musiki, türküler, karnabahar, kıyma, maydanoz, tel şehriye, tereyağı, bir tutam tuz. Saymakla bitmeyecek bir zenginlik. Bir atelye. Deneme-yanılma ile üretilen yeni yeni yemekler, pastalar, börekler. Fırından çıkan tepsinin buğusu, kokusu. Yıllardır özene-bezene yaptığım yemeklerin evimde kıymet-i harbiyesi yoktur. Adam bana ‘mutfak kedisi’ diyor yahu! ...Emekli olduktan sonra büsbütün mutfaka kapandım. Söylemesi ayıp profesörü oldum bu işin. Mahzun bir profesör. Çoğu akşam kurduğum sofraya yalnız oturuyorum. Gün ağır ağır perdelerini indiriyor. Sofraya kaskatı bir yalnızlık çörekleniyor. Küçük yetim bir kız gibi içimi çekiyorum.*” (Kutlu, 2009a: 123-124) Aile sıcaklığının hissedilmediği, bireyler arasında ortak paylaşımların bulunmadığı bu evde Arzu yalnızlığıyla baş başa kalmıştır.

Menekşeli Mektup' ta hikâyenin esas kahramanı Postacı'nın karısı gönlünde başka biri olduğu için evini terk eder. Kadın başka birini sevdiği için kendisini ait hissetmediği evine ve eşine yabancılaşır. Bu terk edişten sonra Postacı, kendisini eve kapatır ve yalnızlığıyla dolu dünyasına geri döner. “*Leylakların açtığı mevsimdi. Tüm boğaz sırtları papatya kesmişti. Postacı elinde bir demet kır çiçeği ile kapısının zilini çaldı. Bekledi. Tuhaf. Kapı açılmadı. Bir daha çaldı, yine açılmadı. Tedirgin oldu, kalbi çarpmaya başladı. Sağına soluna bakındı. Sonra anahtarını çıkarıp kapıyı açtı, içeri girdi. Hayır komşuya falan gitmemiş. Hasta olup hastaneye düşmemiş. Bavulunu toplayıp gitmiş. Giderken adettir bir mektup falan bırakırlar, bu onu da bırakmamış. Peki nereye gitmiş? Kime gitmiş. Postacı bunu önemsemedi. Mühim olan gitmiş olması idi. Bu sebeple ne polise başvurdu, ne feryat etti. Acısını içine gömdü.*” (Kutlu, 2007b: 25) Postacının evi onun içe dönük karakterini yansıttığı bir mekândır.

Zehra'nın zorla evlendirilerek İstanbul'a yerleşmesini ve oradan tekrar köyüne dönüşünü konu edinen *Kapıları Açmak'* ta, Zehra İstanbul'daki evini terk ederek baba ocağına, köyüne dönmeye karar verir. İstanbul ailesinden uzakta gurbeti yaşadığı, pek çok zorluğa göğüs gerdiği bir mekân olarak karşımıza çıkar. Kendisini hiçbir zaman ait hissetmediği bu şehre duyduğu ezan sesi ile birlikte veda ederek, Allah'a tam bir teslimiyet içerisinde evine doğru tevekkülle yol alır. “*Kendisi yapayalnızdı. Yapayalnız kaldığı koca İstanbul'da ona yardım elini bir tek bu pavyon kızı uzatmıştı. Tam bu sırada ezanlar patladı. Birbirlerini takip ede ede semaya yükseldiler. Sanki onu kolundan tutup beraber götürüyorlardı. Bütün vücudu, bütün varlığı ile sarsılmaya başladı. Pencere önündeki koltuğa çökmeseydi, belki oracığa yıkılıp kalacaktı. Gözlerinden yağmur gibi yaşlar boşanıyordu. Ezanlar okundu, o ağladı. Ezanlar bitti, o da gözyaşlarını sildi. Sanki bütün kalbini, bütün ruhunu, bütün vücudunu, geçmişini yumuş-yıkamış yeniden doğmuş gibi oldu. Tövbe ede ede kesin kararını verdi. Gidecekti. Bu hayatı terk edecekti. Olmaz denilen işi olduracaktı. Allah var ve tek yardımcımız o. Allah bana yeter dedi. Dedikçe güçlendi. Damarlarında tembel tembel akan kan harekete geçti. Artık onu kimse durduramazdı. Ne Gül, ne de başkası.*” (Kutlu, 2010c: 10)

Huzursuz Bacak' ta yurt dışında doktorasını tamamlayan Ömer Faruk' un ülkesine geri döndüğünde gördüğü değişim karşısında Huzursuz Bacak Sendromu' na yakalanmasının hikâyesi anlatılır. Ömer Faruk' un annesi özgürlüğüne düşkün bir arkeoloji doçentidir. Bir aileye, yuvaya, eve bağlanmak ona göre değildir. Bu sebeple ardında çocuklarını ve eşini bırakarak evini terk eder. “*Bir mektup bırakıp gitmiş. Ne öncesi var, ne sonrası. Tartışma yok, kavga yok. Karar yok. Mektupta şöyle diyor: “Mutluyum diyemem, mutsuzum diyemem; senden, evden, çocuklardan şikâyet edemem. Hepinize minnettarım. Bütün kabahat (varsa eğer) bende. Benim ipe-sapa gelmeyen mizacımda. Ben*

ne evimin ne işimin kadını olabildim. Hayattan ne istediğimi bilmiyorum. Bir yere ve bir kimseye bağlanamadan serseri mayın gibi sürükleniyorum. Bu tatsız bir şey ama kabul ettim. Gidiyorum, bakalım hangi kayalığa çarpıp batacağım. Sizi ararım. Çocukları da. Ama görüşmeyelim, n' olur. Bu hem beni, hem sizi yorar, yaralar.' Gitti. Marmaris'in bir köyüne yerleşmiş. Bizi ara sıra anar, hal hatır sorardı." (Kutlu, 2009b: 68) Ferda yaşadığı evi özgürlüğünü kısıtlayıcı bir mekân olarak algılar.

Tahir Sami Bey'in Özel Hayatı, İstanbul'da doğup büyümüş, kitaplara oldukça meraklı, ciltçilikle uğraşan ve bir devlet dairesinde çalışan Tahir Sami'nin, ablası Nurhayat'ın evdeki kitaplarından rahatsızlık duyması sonucu evini terk ederek devlet dairesine taşınmasını konu edinir. "Sami hemen ertesi gün Gümüş Kâğıtçılık'ta çalışan iki kamyonla birkaç kâğıt hamalı alıp eve geldi. Kız kardeşlerinin şaşkın bakışları altında evdeki bütün dergi ve kitapları kamyonu yükletti. Bu arada şahsi eşyalarını topladı, bavulunu hazırladı. Yükleme işi bitince kardeşlerinin karşısına geçti.- Haklısınız; bu kitap tutkusu ile sizi çok üzdüm. Ama işte bitti. Kitaplarımla beraber kendim de gidiyorum. Merak etmeyin, dairede kalacağım. Siz burada iki bacı güzel güzel oturun." (Kutlu, 2010d: 156) Kutlu'nun hikâyelerinde yakınları tarafından evlerindeki kitapları istenmeyen kahramanların çözümü bu mekânı terk etmekte buldukları görülür.

Zafer Yahut Hiç, Başkan Samet'ın yeğeninin Tepeköy'e gelmesiyle başlayan olaylar zincirinden müteşekkildir. Komiser Bulut'un eşi geçirdiği trafik kazasında ayağını kaybeder. Bunun üzerine yaşadığı psikolojik bunalım sonucu eşi tarafından terk edilir. Komiser, yaşadığı yeri, eşini ve evini terk ederek Tepeköy'e yerleşir. Yalnız kalan Dilber, alkolle avunmaya çalışır. "Dilber artık bayağı alkolikti. Tedavi kâr etmedi. Ağız dalaşları, kavgalar, tatsızlık, ev cehenneme döndü. Küçük Kerem çok etkilendi bundan. Dilber bir gün Bulut'u karşısına alıp doğrudan 'Beni bırak' dedi. Bulut bir hafta Mecnun gibi dolaştı sokaklarda, bir çıkış yolu bulamadı. Oysa komiser olmuştu, mesleğinde önu açılmıştı. Davayı Dilber açtı. İlk celsede boşandılar. Çocuk haliyle Bulut'a verildi. Boşanmakla iş bitmiyordu. Dilber kendine bir daire tutmuş, oraya taşınmıştı. Bulut el kadar çocukla yapayalnız kalmıştı." (Kutlu, 2010e: 107)

Hayata dair içten, samimi, mutluluğun küçük ayrıntılardan ibaret olduğu tezinden hareketle kıssadan hisse tadındaki kısa hikâyelerden oluşan *Hayat Güzeldir*'in "Allah Bes" isimli hikâyesinde Yaşar'ın eşi yaşadığı maddi sıkıntılardan dolayı evini terk eder (Kutlu, 2011a: 171). Yazarın hikâyelerinde kitaplarının istenmemesinden dolayı evini terk eden erkek kahramanlardan sonra yaşadığı maddi sıkıntılardan ötürü evini terk eden kadın kahramanlara rastlarız.

Hakikati bulmak üzere yola çıkan "Aramakla bulunmaz bulanlar ancak arayanlardır" sözünü kendisine düstur edinmiş, tasavvufu anlamak için büyük bir çaba gösteren kadın kahramanın hayatının anlatıldığı, arayışın öyküsü olan *Nur* adlı esere ismini veren Nur'un annesi Dilber'in doğum sonrası girdiği Postpartum depresyon sonucunda evini terk etmesine şahit oluruz. Doğumdan sonra anne ve babasını kaybeden Dilber, bunalıma girerek evine ve ailesine yabancılaşır. "İskender gidip cenazeleri getirdi, aile kabristanına defnedildiler. Dilber bu felaket ile doğumun sevinci arasında kalmış, depresyona girmişti. Çocuğu ancak bir hafta, on gün emzirdi. Sonra ona âdeta yabancılaştı. 'Kendimi toparlamam lazım' diyerek bavulunu toplayıp Avrupa'ya uçu." (Kutlu, 2014: 62) Çocuklarını ve eşini ardında bırakan Dilber, Avrupa'ya yerleşerek bir Arap şeyhi ile evlenir.

Tirende Bir Keman'da ise Kenan'ın âşık olduğu ve sonrasında hayatını birleştireceği Semiramis'in babası, yabancı bir kadın uğruna ailesini terk ederek Almanya'ya yerleşir. Semiramis de sahne dünyasına adım atıp belli bir şöhrete ulaştıktan sonra Kenan'ı ve çocuğunu terk ederek annesiyle beraber patronunun kendisine hediye ettiği Bebek'teki lüks dairede oturmaya karar verir. "Bir süre sonra ana-kız eve gelmemeye başladı. Kenan anlamıştı ne olduğunu ama yine dayanamayıp

araştırdı. Ali Rıza ana-kıza Bebek' te bir daire almış, dayayıp döşemiş, orada kalıyorlar. Hanımefendi' nin aklına eserse gelip oğlunu görüyor, biraz sevip gidiyor. Özel arabası, özel şoförü var artık. Ne yapсын köhne Cibali' yi. Kenan her akşam içiyor.” (Kutlu, 2015a: 46) Şöhret bu aileyi parçalamış ve evdeki huzuru bozup kahramanları çıkmaza sürüklemiştir.

Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde aile kavramıyla eş değer tutulan evin kaybedilmesi ailenin de yitimi demektir. Hikâyelerde geçen kimi kahramanlar için yuva sıcaklığını hissettirmeyen ev, terk edilmesi kolay bir mekân hâline gelir. Genişleyen anlamıyla köy, kasaba gibi mekânları da ifade eden ev, büyük şehirlere göç ile birlikte kaybedilen mekânlar arasında yer alır. Bu kaybediş, içerisinde hüznün ve özlem barındıran zorunlu bir terk ediştir.

III. Bir Özünü Arayış Çabası Olarak Eve Dönüş

Bir insanın bulunduğu şehri terk ederek başka bir şehre gitmesi geniş anlamli düşünüldüğünde *evi terk etmek* ile aynı anlama gelir. Ev kelimesiyle ifade edilmek istenen geniş anlamıyla vatan ve şehir, dar anlamıyla ise bildiğimiz, fiziki manada evdir. Yaşamış olduğu evi ya da toprağı, vatanını kaybeden insan yalnızca mekân kaybı yaşamaz, manevi anlamda da pek çok değeri yitirir. Ancak eve dönüşle birlikte pek çok kazanım da elde eder. Eve dönüşle ifade edilmek istenen bir anlamda insanın, vatanına, yaşadığı topraklara, yurduna kısacası kendi özüne dönüşüdür.

Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde eve dönüş, insanların doğup büyüdüğü vatanlarına, memleketlerine geri dönüşüdür. Kutlu'nun hikâye kahramanları eğitim amacıyla yurt dışına çıkan ve eğitimlerini tamamladıktan sonra ülkelerine dönmeye karar veren, gördükleri değişim karşısında hayrete düşen kişilerdir. Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde köyden kente göç olgusu sıklıkla işlenir. Köylerini terk edip büyük şehirlere göç eden, yıllar sonra yaşadıkları mekânlara geri dönen kahramanların hikâyeleri de eve dönüşü ifade eder.

Yoksulluk İçimizde' de Süheyla ve Engin'in girift, çıkmaza sürüklenmiş hikâyesi anlatılır. Süheyla Engin' i düşündüğü bir anda yoldan geçen araçlara dikkatini yöneltir. Bunun üzerine kuşların yuvalarına dönmesiyle akşam saatinde evlerine dönmeye çalışan insanlar arasında benzerlik ilgisi kurar. *“İskelede bir an gerçekten eve gidip gitmemeyi düşündü. Çevresinde hep işinden çıkıp giden insanlar vardı. Bu akşam saatlerinde eve dönmenin bir mânası olmalıydı. Ev. Arabalar geçiyor. Yuvasına dönen bir kuş gibi. Çantası omuzundan sarkmış, saçları dağınık. Yuvasına dönen kuş. Engin ona çiçek getirmemişti. Besbelli kanarya da sevmiyordu. Kanlıca sırtlarında küçük bir ev. ‘Sevgiler soyut değildir’ demişti. Nasıl bir laf. Mavi mavi bakan gözlerine dalmıştı. Kelimeler, özgü mânalar.”* (Kutlu, 2009d: 23) Süheylâ sıradan bir hadise olan akşam eve dönüş yolculuğunu anlamlandırmaya çalışır.

Beyhude Ömrüm' de köyden şehre göç eden çoğunluğun aksine babadan kalma konağına yerleşmeye karar veren Muhterem Bey'in hikâyesi anlatılır. Baba evine dönüş onun özüne, tabii olana dönüşüdür. *“Muhterem Bey baba ocağını görmeye gelmiş. Sadece görmekle kalsa iyi. Bir-iki gece kalır, fotoğraf falan çeker, gider. Yoo...Şehir hayatından bıkmış. Bu ‘bıkmış’ lafının altında neler gizlidir kim bilir. Köyün temiz havasını ciğerlerine çekecek, kekik kokulu rüzgârlı tepelerde çiçek toplayacak, temiz süt içip, köy yumurtası yiyecek, ömrünün kalan yıllarını sağlıklı bir ortamda kafa dinleyip gönlünce geçirecek. Muhterem Bey eve bayıldı.”* (Kutlu, 2010b: 186-187) Hikâye kahramanı uzun yıllar ayrı kaldığı baba evine dönmesiyle birlikte özlemini duyduğu doğa hayatına kavuşur. Şehrin suni ortamını terk eden Muhterem Bey, baba ocağını yeni hayatının başlangıç mekânı olarak görür.

Tufandan Önce' de Bakan'ın yıllar önce yaşadığı köye dönüşü konu edilir. Ancak Bakan gördüğü terk edilmişlik manzarası karşısında hayal kırıklığına uğrar. Köyüne dönmesi onun evine ve özüne dönüşü anlamına gelir. Bakan'ın köyüne dair izlenimleri şu şekilde ifade edilir: *“Bakan*

yeniden çıplak dağlara, kel tepelere dönüyor. Bir mısra kaldı içinde 'Beyhude seslenir beyhude çağlar'. Korkunç bir umutsuzluk. Umutsuzluk, çaresizlik, terk edilmişlik. Yazık şu memlekete, yazık. Ben de terk ettim onu. Terk ettim ama yine döndüm. Ne de olsa bu toprakların çocuğuyum. Akıp giden düşünceleri burada durdu. Şu küreselleşen dünyada 'bu toprakların çocuğu' sözüne acıyla gülümsedi." (Kutlu, 2008: 175) Yıllar önce köyünü terk ettiği için vicdan azabı duyan Bakan, metruk hâldeki bu topraklara acıyarak bakar. Terk edilmiş bir insan gibi umutsuzluğa kapılmış ve yalnızlığın girdabına düşmüştür.

Menekşeli Mektup' ta Postacı'nın, eşinin kendisini terk etmesinin ardından evine kapanması ve İncilâ Hanım' a ilgi duymaya başladığı bir anda eski eşinin evine dönmesi trajikomik bir hadisedir. Ancak Postacı bu dönüşü oldukça makul bir şekilde karşılar (Kutlu, 2007b: 81).

Kapıları Açmak adlı eserde evlenerek İstanbul'a yerleşen Zehra, mutsuz olduğu hayatı bırakıp baba evine döner. Manevi anlamda yaşadığı değişim ve başkalaşım sonucunda arayıp da bulamadığını kendi özüne dönerek bulmaya karar verir. Bu dönüş hem mekânsal hem de manevi bir değişimi ifade eder. Zehra'nın eve dönüşü abisi tarafından hoş karşılanmaz ve bu sebeple Mahir Hoca'nın himayesinde başka bir eve yerleşir. "Zehra kararını vermişti. Aylar önce vermişti. Bu hayattan kurtulacaktı. Kaçıp gidecekti buralardan. Gidebileceği tek yer vardı. Baba evi. Babası onu anlardı, anası da." (Kutlu, 2010c: 9) Zehra tek sığınağı olarak gördüğü baba evinde de barınamaz.

Huzursuz Bacak' ta hikâyenin başkahramanı Ömer Faruk, yurt dışında eğitimini tamamladıktan sonra ülkesine dönmeye karar verir. Onun ülkesine dönmesi evine, yuvasına bir anlamda kendi özüne dönüşüdür. Baba ocağına döndüğünde yaşadığı hissiyatı şu sözlerle dile getirir: "Eve dönmüş, baba ocağının sıcacık kucağına uzanmışız. Fatma anne odalarda yine lavanta dolaştırmış. Bu koku. Ve bir de çocukluğumun saatinden gelen tik-tak sesleri. Seren'le Ceren'in dayılarını rahatsız etmemek için fısıltıyla konuşmaları, Hamiyet'in bir o yana, bir bu yana gidip gelen yumuşak adımları. Yol yorgunusun Ömer, uyu biraz." (Kutlu, 2009b: 25)

Zafer Yahut Hiç' te ise Başkan Samet' in yeğeni yurt dışında doktorasını tamamladıktan sonra ülkesine geri döner. Ancak bırakıp gittiği vatanını döndüğünde aynı şekilde bulamaz. Ülkesindeki değişim karşısında şaşkınlığını gizleyemez: "Ferit doktorasını yurt dışında yaptı. Memlekete yeni döndü. Yurdunu, şehrini, şehrinin kenar mahallelerini, hele böyle uzak İstanbullarda yeni yeni türeyen gözden irak yerleşimleri, lağım akan dereleri hiç görmedi, bilmiyor." (Kutlu, 2010e: 22) Ferit İstanbul' un bir başka yüzüyle karşılaşır. Çarpık kentleşmenin doğal güzellikleri nasıl yok ettiği gözler önüne serilir.

Sıradışı Bir Ödül Töreni adlı hikâyede de Saadet Hanım, yıllar sonra doğup büyüdüğü kasabaya öğretmen olarak geri döner. Vatanına faydalı nesiller yetiştirmek gayesiyle bir nevi evi olarak gördüğü kasabasına dönmüş olur. Bu hikâyede ev, genişleyerek sınırlarını aşmış ve kasabaya dönüşmüştür (Kutlu, 2013: 66).

Sonuç

1970' li yıllardan itibaren dergici kimliği ile ön plana çıkan Mustafa Kutlu, Cumhuriyet dönemi sonrası Türk hikâyeciliğinin önemli isimlerindedir. Günümüze kadar yirmi altı hikâye kitabı yayımlanmış olan Kutlu, kültürel birikimi ile günümüz anlayışını sentezleyerek hikâyelerini oluşturur. Sosyal gerçekçi bir anlayışa sahip olan yazar, En'am Suresi'nin "Dünya hayatı bir oyundan, bir oyalanmadan başka nedir? Elbette âhiret yurdu korkup sakınanlar için daha hayırlıdır. Hâlâ akullanmayacak mısınız?" (Yazır, 2012: 73) ayetine sıklıkla telmihte bulunarak çoğu eserini dünyadan çıkış üzerine kurgular.

Mustafa Kutlu'nun hikâyelerinde daha çok iç mekân özelliği gösteren ev, birey-mekân ilişkisi bağlamında işlenir. Ev kahramanların barınma, korunma gibi temel ihtiyaçlarını

karşılamaşının yanında, hayattaki zorluklarla mücadelede bıkıp usanan insanlar için bir kurtuluş mekânıdır. Somut özelliği açısından dar mekân özelliği gösterse de ana kucağı hissi veren huzur mekânıdır. Kutlu'da kurgunun ana mekânlarından olan ev, kahramanların dış dünyada yaşadığı problemler ve sıkıntılar karşısında sığınak işlevi görür. Hikâyelerde evin rehabilite edici, ruhu teskin edici özelliği karşımıza çıkar. Birey-mekân etkileşiminin yoğun olduğu hikâyelerde, birey yaşadığı evi hâlet-i ruhiyesine göre şekillendirir. Evler aynı zamanda mutluluğun paylaşıldığı anların bellek mekânı olmasının yanında dağılmış ailelerin, yalnız kalmış fertlerin hüznlerini paylaştıkları mekândır.

Belirli sebeplerden dolayı evlerini terk etmek zorunda kalan bireyler, sadece bir mekânı değil, o mekânla eş tutulan aileyi de terk etmiş olurlar. Kimi durumlarda evinden kaçmayı veya evini terk etmeyi bir kurtuluş, özgürlüğün anahtarı olarak gören kahramanlar olduğu gibi, kimi durumlarda da ailesi ve yaşadığı çevre tarafından dışlanarak buna mecbur bırakılan kişilere rastlarız. Değişen yaşam biçimi ve manevi arayış içerisinde girmeleri hikâyeye kahramanlarının evlerini terk etmelerine sebeptir. Hikâyeye kişilerinin evi terk etme isteklerine rağmen yıllar önce bırakıp gittikleri memleketlerine geri dönmeleri de dikkat çekicidir. Kendi özünden, benliğinden koparak manevi değerlerinden uzaklaşan insanlar, bu dönüşle birlikte tabii olan özlerine rücu ederler. Bu öze dönüşte yurt zaman zaman şehir, kasaba ve çoğunlukla evdir.

Mustafa Kutlu'nun hikâyeleri gündelik yaşantımızın merkezi mekânlarından biri olan 'ev' bağlamında oldukça zengin bilgiler ihtiva etmektedir. Kimi hikâyelerinde mekânsızlığı bir mekân hâline getiren Kutlu, kurgulanmış, muhayyel mekânlar oluşturur. Mistik bir yazar olan Mustafa Kutlu'nun eserlerinde mekânın mutlak bir kurtarıcı ya da sığınaktan daha çok dünyevi ve geçici bir sığınak olduğu görülür. Sonuç itibariyle onun hikâyeye kahramanları bir iç mekân olarak evi hem fiziksel hem de psikolojik durumlarına göre değişen biçimde algırlarlar.

KAYNAKÇA

- Bachelard, Gaston. (1996). *Mekânın Poetikası*. (çev. Aykut Derman). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Bakır, Sinan. (2015). Leylâ Erbil ve Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Teknik, *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/16 Fall 2015, p.249-296, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8812>, ANKARA-TURKEY.
- Bayrak, Özcan. (2013). *Tevfik Fikret'in Şiirlerinde Mekân ve Algı*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Bayraktar, Betül. (2015). Birey-Doğa İlişkisi Temelinde Kendisi Ol(ama)ma: Mustafa Kutlu Öykülerini Ekoeleştiril Okumak, *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/12 Summer 2015, p. 137-154, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8578>, ANKARA-TURKEY.
- Demir, Ayşe. (2011). *Mekânın Hikâyesi Hikâyenin Mekânı Türk Hikâyesinde Mekân (1870-1922 Dönemi)*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Dere, Mustafa. (2015). *İhtişamdan Sefaletle Yeni Türk Edebiyatı'nda Konak ve Yalı*. Konya: Palet Yayınları.
- Elçi İnci, Handan. (2003). *Roman ve Mekân/Türk Romanında Ev*. İstanbul:Arma Yayınları.
- Göka, Şenol. (2001). *Bir Bütünün İki Farklı Görüntüsü İnsan ve Mekan*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Kanter, Muhammet Fatih. (2012). İnsan-Zaman-Mekân Üçgeninde Deneme Yazarı Olarak Mustafa Kutlu. *Aynanın Sırrı: Mustafa Kutlu Sempozyum Bildirileri Kitabı*, İstanbul, Haziran 2012, 279-283.

- Korkmaz, Ramazan. (2015). *Yazınsal Okumalar*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kutlu, Mustafa. (1970). *Ortadaki Adam*. İstanbul: Hareket Yayınları.
- _____. (1999). *Ya Tahammül Ya Sefer*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2007a). *Mavi Kuş*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2007b). *Menekşeli Mektup*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2008). *Tufandan Önce*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2009a). *Chef*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2009b). *Huzursuz Bacak*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2009c). *Uzun Hikâye*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2009d). *Yoksulluk İçimizde*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2010a). *Arkakapak Yazıları*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2010b). *Beyhude Ömrüm*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2010c). *Kapıları Açmak*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2010d). *Tahir Sami Bey'in Özel Hayatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2010e). *Zafer Yahut Hiç*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2011a). *Hayat Güzeldir*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2011b). *Hüzün ve Tesadüf*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2013). *Sıradışı Bir Ödül Töreni*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2014). *Nur*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2015a). *Tirende Bir Keman*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____. (2015b). *Hesap Günü*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Lekesiz, Ömer. (2012). Mustafa Kutlu'nun Hikâye Poetikası. *Aynanın Sırrı: Mustafa Kutlu Sempozyum Bildirileri Kitabı*, İstanbul, Haziran 2012, 23-28.
- Okkesim, Zeliha. (2016). Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Yalnız(laşan) Erkekler, *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 11/10 Spring 2016, p. 443-458, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9590>, ANKARA-TURKEY.
- Sekman, Ayşegül. (2016). *Mustafa Kutlu'nun Mekân Algısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tosun, N. (2004). *Türk Öykücülüğünde Mustafa Kutlu*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Yazır, Muhammed Hamdi. (2012). *Kur'ân-ı Kerim'in Yüce Meâli*. İstanbul: Seda Yayınları.
- Yalsızuçanlar, Sadık. (2012). Sırr'ın Sırları. *Aynanın Sırrı: Mustafa Kutlu Sempozyum Bildirileri Kitabı*, İstanbul, Haziran 2012, 107-110.
- Yıldırım, Ercan. (2007). *Mustafa Kutlu Hikâyeciliği Varoluş/Yabancılaşma/Hakikat*. Ankara: Ebabel Yayınları.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Sekman, A. & Çelik, Y. (2017). "Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Mekân Olarak Ev / House as Setting in Mustafa Kutlu's Stories", *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Tahsin Aktaş Armağanı) Volume 12/7, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11573>, p. 323-344.